

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті поставлена проблема впливу глобалізаційних процесів на розвиток транспортної логістики в Україні. Визначені характерні тенденції міжнародного ринку транспортно-логістичних послуг. Розглянуті особливості розвитку транспортної логістики в Україні. Проаналізовано ступінь впливу вантажних перевезень різними видами транспорту на загальні обсяги вантажних перевезень за допомогою кореляційного аналізу. Визначено ступінь впливу різних видів перевезень на вантажообіг країни.

Ключові слова: логістика, логістичні послуги, логістичний аутсорсинг, глобалізація.

CHUKURNA O. P.

Odessa national polytechnic university, Odessa

DEVELOPMENT OF TRANSPORT AND LOGISTICS IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

The objective of writing this article is to analyze the development of transport logistics in Ukraine in the context of globalization. The main factors determining the demand for integrated logistics services is the dynamics of the world economy and the international exchange of goods, globalization of traffic and complexity of schemes of delivery, demand for optimization of the transportation costs, storage and distribution of goods. The structure of the Ukrainian market of transport and logistics make up the largest share of transport and forwarding services, significantly less - warehousing and customs brokerage services, and a very small share accounted for logistics management. Development of warehousing services market has led to an increase in the volume of storage facilities in Ukraine, but only 10% of them are modern warehouse complexes. If we consider the statistics State Statistics Committee of Ukraine on amounts of traffic, it becomes evident that the total cargo turnover of the country, starting decreases since 2008. The largest drop in cargo transportation observed at such forms of transport, such as: maritime and pipelines. Analysis of the influence individual types of cargo transportation different modes of transport on the overall volumes of cargo transportation, which was carried out with the help of correlation analysis has shown that the greatest impact on the cargo turnover of the country have the volume of traffic by rail, sea, waterway and pipeline transport. A result of research concluded that the development of transport logistics in Ukraine at the present stage of economic development is accompanied by a reduction in freight traffic. This process is explained by reduction of volumes of export-import operations and reformulation of trade flows. At the same time, the largest drop observed in the modes of transport that have the greatest degree of influence on freight transportation.

Keywords: logistics, logistics services, logistics outsourcing, globalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Глобалізація економічних процесів вплинула на розвиток глобальної логістики, основними мотивуючими факторами якої є стрімке економічне зростання та збільшення прибутку компаній. Потреба в освоєнні нових ринків для підтримки стійкого зростання є головною рушійною силою, спонукала компанії шукати нові ринки збуту за межами національної економіки. Основною рушійною силою глобалізації логістики стала поширена серед виробників і великих дистриб'юторів орієнтація бізнесу на логістичний ланцюжок в цілому. Раніше логістика здійснювалась традиційно в межах одного підприємства, основною метою якої було скорочення логістичних та орієнтація на самостійне планування й виконання більшості логістичних операцій та функцій. Глобалізація та розширення компаній за національні межі сприяло створенню глобальних логістичних ланцюжків, в яких найбільш ефективним методом ведення бізнесу з'явилося застосування логістичного аутсорсингу.

Згідно даних Європейської логістичної асоціації, застосування логістичного аутсорсингу дозволяє скоротити час виробництва товарів на 25%, знизити витрати виробництва продукції до 30%, скоротити обсяги матеріально-технічних запасів від 30 до 70% [1].

З метою виявлення масштабу поширення логістики та її результатів Світовим банком був проведений аналітичний огляд 1450 компаній США, Японії, Канади та західноєвропейських країн. З цих компаній 55% представляли промисловість, 15% – оптову та роздрібну торгівлю, 30% – послуги (транспорткування, зберігання, електронну обробку даних). В результаті було виявлено наступне:

- управління каналами руху продукції веде до скорочення тривалості циклу замовлення на 80% та розміру запасів на 30–70%, підвищення продуктивності – на 20–50%, зменшення витрат на доставку продукції до 30% (Європейська асоціація промисловості);
- зниження витрат на логістику на 1% еквівалентно 10% зростання обсягів перевезок (компанії: General Motors, Bosch, Siemens, Mitsubishi);
- організація отримання товарів за допомогою електронних замовлень дозволила багатьом фірмам збільшити обсяги збуту до 50% (Асоціація промисловості США);
- в результаті вдосконалення логістики та зниження запасів на 30% зменшилися витрати на зберігання й капітальні вкладення, що, в свою чергу, призвело до зростання прибутку на активи майже на 35% (Henkel);

• використовуючи інтегроване управління логістикою, деякі промислові підприємства знизили до 25% тривалість процесу виробництва продукції, що дозволило їм скоротити на 20% загальні витрати на маркетинг (Boston Consulting Group) [1]. Таким чином, виділення функцій логістики в самостійну систему забезпечення діяльності підприємства дозволяє значно підвищити його конкурентоспроможність. [1].

Отримані результати дослідження логістичних операцій американських й європейських компаній та вплив на ефективність їх використання аутсорсингу заслуговує на значний інтерес к цьому питанню в практиці українських логістичних компаній. В зв'язку з цим, виникає необхідність проведення наукових досліджень в області розвитку логістики в Україні та ступеня її інтегрованості в глобальні логістичні процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі значна увага приділяється дослідженням в сфері розвитку логістики та логістичних процесів в умовах зростаючої ролі глобалізації та інтеграційних процесів. Необхідність вдосконалення цього напрямку концепції логістики зумовила появу великої кількості наукових публікацій зарубіжних і українських авторів. Проблемами вивчення теоретико-практичних питань в сфері логістики займалися наступні зарубіжні вчені: Рональд Левіс, Майкл О'Гуїн, Роберт Каплан і Томас Джонсон. Серед українських вчених найбільший внесок в розвиток концепції логістики зробили такі вчені, як М. Окландер [2], Е. Крикавський [3], Н. Чухрай та ін. Однак, проблема розвитку логістичної концепції в умовах глобалізації вивчена недостатньо та потребує подальших досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Загальна тенденція розвитку світового ринку характеризується тим, що великі виробники товарів і послуг намагаються все більше концентрувати свої зусилля й капітали на основній профільній діяльності. Для виконання непрофільних функцій створюються окремі підрозділи або дочірні підприємства, але частіше ці функції віддаються на аутсорсинг. В зв'язку з поставленою проблематикою, є необхідність дослідження й моніторингу розвитку українського ринку транспортно-логістичних послуг.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання статті є аналіз розвитку транспортної логістики в Україні в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий ринок логістичних послуг характеризується високим рівнем фрагментації та високим рівнем монополістичної конкуренції. На світовому ринку логістичних послуг діють десятки тисяч невеликих підприємств, але в той же час близько третини обсягів перевезень припадає на 30 найбільш великих компаній. Провідними логістичними компаніями світу є такі: DHL (Німеччина), UPS (США), FedEx (США), ТЖ (Нідерланди), Kuehne & Nagel (Швейцарія), FM-Logistics (Франція), Schenker (Німеччина), AP Moller-Maersk (Данія), Nippon Express (Японія), Panalpina (Швейцарія) та ін. Глобальні компанії стикаються з різними логістичними обмеженнями і можливостями в різних частинах планети. Всесвітній банк регулярно публікує рейтинг рівня розвитку логістики всіх країн світу – індекс доступності логістичних послуг Logistics Performance Index (LPI) [4]. Рейтинг складається на базі опитування глобальних логістичних компаній за сукупністю наступних показників: робота митниці, наявність інфраструктури, міжнародні перевезення, логістика компетенцій, можливість відстеження вантажів та швидкість й вартість доставки. Перше місце за рейтингом 2016 року зайняла Німеччина (4,23 балів з 5 можливих). Друге місце займає Люксембург (4,22), третє – Швеція (4,2), четверте – Нідерланди (4,19), п'яте – Сінгапур (4,14). Україна посідає 79 місце, Росія – 99 місце з 155 країн рейтингу [5].

Основними факторами, що визначають попит на комплексні логістичні послуги, є динаміка світової економіки і міжнародного товарообміну, глобалізація вантажопотоків та ускладнення схем доставки, потреби в оптимізації витрат, пов'язаних з перевезенням, зберіганням і дистрибуцією товарів. В структурі світового ринку логістичних послуг близько 55% припадає на транспортні й експедиторські послуги, при цьому їх частка під впливом уповільнення темпів зростання міжнародних вантажоперевезень знижується. Комплексні логістичні рішення забезпечують 27% обороту ринку, зростає частка управлінських послуг – 18% [6].

На міжнародному ринку транспортно-логістичних послуг можна виділити ряд характерних тенденцій його розвитку.

1. Активно відбуваються процеси глобалізації логістичних компаній за рахунок злиття й поглинання та консолідації їх бізнесу. В результаті спостерігається посилення позицій компаній з розвинутою логістичною мережею, які представляють комплекс послуг і широкую географію інтернаціоналізації бізнесу. Світовий ринок логістичних послуг протягом останніх 20 років стійко розширюється, пропонуючи комплексні функціональні рішення від мультимодальних транспортних послуг до дистриб'юторських центрів зі складними технологіями комплектації та передпродажної підготовки товарних потоків, управлінням дистриб'юторськими каналами, до контролю дебіторської заборгованості. Розширення сфери послуг, що надаються, тягне зростання масштабів компаній й, як наслідок, скорочення витрат.

2. Наступною найважливішою характеристикою сучасного ринку логістичних послуг є зростання ролі інформаційних технологій в діяльності компаній, зокрема надійних телекомунікаційних систем і програмного забезпечення, автоматизації ланок логістичного ланцюжка.

3. Формування фірмових логістичних мереж і міжнародних центрів логістики (МЦЛ) – ще одна характерна тенденція ринку логістичних послуг. Такі центри створюються найбільшими транснаціональними корпораціями для підвищення ефективності логістичних функцій.

4. Незважаючи на високу ступінь ефективності внутрішньофірмових логістичних ланцюжків, найважливішою тенденцією на ринку логістики стає аутсорсинг послуг, що отримав в зарубіжній практиці назву «контрактна логістика». Залучення послуг ззовні дає максимальну гнучкість, оскільки дозволяє отримати майже негайний доступ до нових ринків і запропонувати клієнтам індивідуальне обслуговування.

5. Зростає роль маркетингових стратегій в конкурентній боротьбі логістичних компаній на міжнародному ринку. У маркетингових стратегіях великих логістичних компаній переважає орієнтація на створення позитивного іміджу компанії та індивідуальні потреби клієнта, використання так званого клієнтського маркетингу, який має на меті створення комплексу комунікаційних інструментів, спрямованих на формування клієнтської бази й задоволення індивідуальних потреб клієнтів.

Таким чином, найважливіші конкурентні переваги компаній на світовому ринку логістичних послуг визначаються основними тенденціями його розвитку.

Якщо розглянути логістичний ринок України, то стає очевидним, що він знаходиться в стадії формування, але має значний потенціал, для реалізації якого необхідне спрощення процедур торгівлі та вдосконалення транспортного і складського обслуговування. Логістика в Україні розвивається відповідно до світових тенденцій. Незважаючи на позитивну динаміку, темпи розвитку логістичного ринку в Україні нижче в порівнянні зі світовими темпами розвитку цієї галузі. На вітчизняному логістичному ринку діє близько 40 фірм. Більшість з них – це потужні логістичні оператори світового масштабу, а саме: Кюне і Нагель Україна, Рабен Україна, Фіге Україна, ЖЕФКО Україна, Шенкер, UPS, TNT, DHL та ін. Одиночну конкуренцію їм складають вітчизняні підприємства, такі як НВК («Українські вантажні кур'єри»), «ТБН Логістик Україна», «Рapid», компанії експрес-доставки «Нова Пошта», «Автолюкс», «Гюнсел» та ін. Кон'юнктура ринку перспективна, в той же час спостерігається тенденція посилення конкуренції. Поряд з цим існує дефіцит якісних і недорогих послуг. В структурі українського транспортно-логістичного ринку найбільшу частку складають транспортно-експедиторські послуги, значно меншу – складування і митно-брокерські послуги та зовсім невеличка частка припадає на управлінську логістику. Розвиток ринку складських послуг призводить до зростання обсягів складських приміщень в Україні, але тільки близько 10% з них є сучасними складськими комплексами [6]. Якщо розглянути статистичні дані Держкомстату України відносно обсягів перевезень, то стає очевидним, що загальний вантажообіг країни, починаючи з 2008 року знижується (рис. 1).

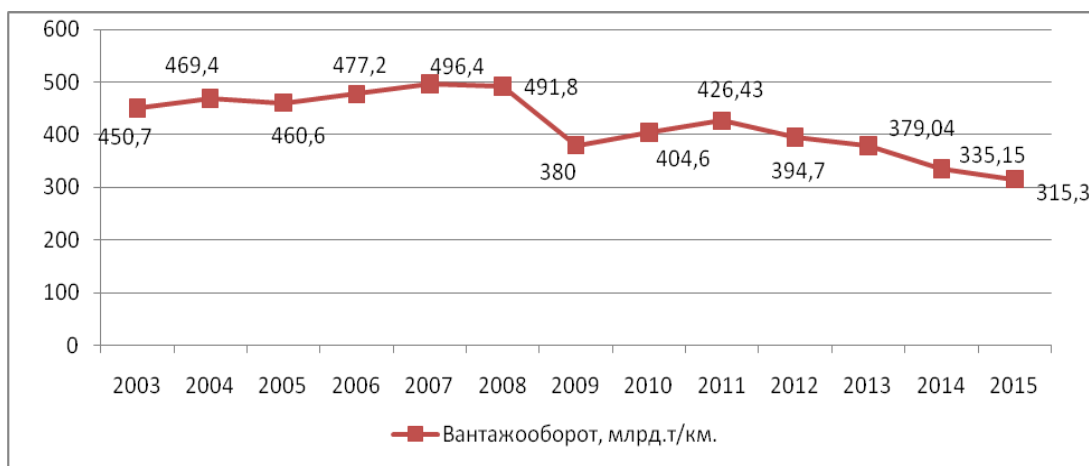

Рис. 1. Загальний вантажообіг в Україні за усіма видами транспорту за 2003–2015 рр. (млрд т/км) [7]

Найбільше падіння вантажних перевезень спостерігається у таких видів транспорту, як морській та трубопровідний. Темпи падіння вантажних перевезень морським транспортом за період з 2010 по 2015 р. скоротилися майже в 2 рази. Темп падіння вантажних перевезень трубопровідним транспортом за останні два роки склав 92,8%. Аналіз впливу окремих видів вантажних перевезень різними видами транспорту на загальні обсяги вантажних перевезень, який проводився за допомогою кореляційного аналізу показав, що найбільший вплив на вантажообіг країни мають обсяги перевезень Укрзалізницею ($R=0,95$), морським та водним транспортом ($R=0,82$) й трубопровідним транспортом ($R=0,71$) (табл. 1).

Розглянувши частки вантажних перевезень різними видами транспорту в загальному вантажообігу країни, можна зробити висновок про те, що майже 50% всіх вантажів транспортується Укрзалізницею, на другому місці знаходиться трубопровідний транспорт та автомобільний транспорт, частки яких в різні роки коливалися від 16% до 26%. В той же час, обсяги перевезень автомобільним транспортом має слабкий кореляційний вплив на загальні обсяги перевезень в країні ($R=0,17$). Навпроти, водний та морський

транспорт має сильний кореляційний зв'язок та вплив на загальний вантажообіг, але займає маленьку частку в загальному обсязі перевезень (від 1% до 2,6%). Частки вантажних перевезень за видами транспорту в Україні представлені на рис. 2. Процеси на світовому логістичному ринку становлять значний інтерес для вітчизняних підприємств так як логістична інфраструктура України має на меті інтегруватися до Європейського економічного простору.

Таблиця 1

Вантажообіг в Україні за видами транспорту за період 2003–2015 рр. [7]

Рік	Обсяги перевезених вантажів, млн тонн	Обсяги перевезених вантажів Укрзалізницею, млн тонн	Обсяги перевезення вантажів морським транспортом, млн тонн	Обсяги перевезення вантажів автомобільним транспортом, млн тонн	Обсяги перевезення трубопроводним транспортом, млн тонн	Обсяги перевезення авіаційним транспортом, млн тонн
2003	855,8	443,5	18,8	176	317,4	0,1
2004	826,9	460,9	20,6	124,4	220,9	0,1
2005	809,3	448,7	21,4	126,5	212,6	0,1
2006	858,4	476,8	23	154,8	203,7	0,1
2007	902,7	512,2	24,7	169,7	196,1	0,1
2008	891,8	498,8	19,5	186,6	186,8	0,1
2009	695,7	391,2	9,8	140	154,6	0,1
2010	755,3	432,5	11,1	158,2	153,4	0,1
2011	811,7	468,4	9,9	178,3	155	0,1
2012	772,8	457,5	7,8	179	128,4	0,1
2013	757,6	441,8	6,3	183,5	125,9	0,1
2014	671,2	387	6	178,4	99,7	0,1
2015	601	350	6,4	147,3	97,2	0,1
коефіцієнт кореляції		0,95532127	0,820671714	0,178335074	0,71299456	0

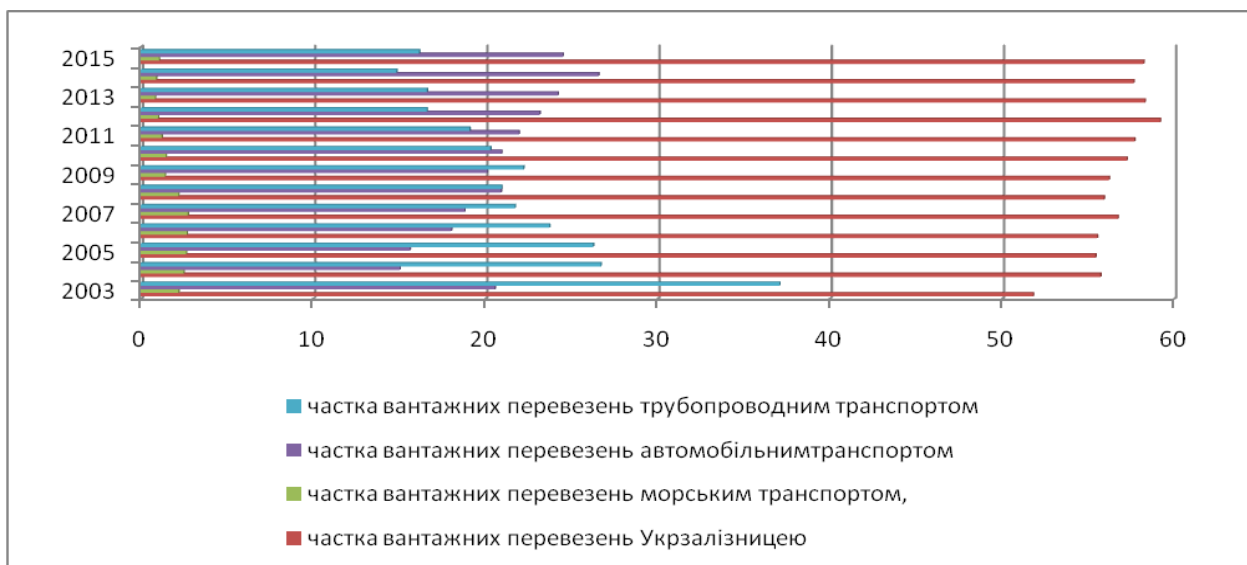

Рис. 2. Частки вантажних перевезень за видами транспорту в Україні [7]

Висновок. Розвиток транспортної логістики в Україні на сучасному етапі розвитку економіки супроводжується скороченням вантажних перевезень. Цей процес пояснюється скороченнями обсягів експортно-імпортних операцій та переформуванням товарних потоків. При цьому, найбільше падіння спостерігається за тими видами транспорту, які мають найбільший ступінь впливу на вантажні перевезення. Проте, обсяги перевезення вантажів Укрзалізницею мають стабільні показники. Спираючись на статистичні дані можна зробити висновок, в Україні зі усіх видів вантажних перевезень тільки Укрзалізниця вдалося зберегти позитивну динаміку.

Література

1. Артюшеня Д. Роль логістики в підвищенні конкурентоспособности підприємств [Електронний ресурс] / Д. Артюшеня // Автоперевозчик : международный журнал профессионалов. – 2008. – № 5. – Режим доступу : <http://perevozchik.com/ru/filling/y-2008.n-5.oid-502.html>.
2. Окландер М.А. Логістична система підприємства : [монографія] / Окландер М.А. – Одеса : Астропринт, 2004. – 312 с.
3. Крикавський Є.В. Нова парадигма логістики: стратегічний статус / Є.В. Крикавський // Наукові праці ДонНТУ. Серія Економічна. – 2014. – № 4(48). – С. 240–247.
4. Trade logistics the global economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://wb-lpi-media.s3.amazonaws.com/LPI_Report_2016.pdf
5. The world bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lpi.worldbank.org/international/global>
6. http://studbooks.net/68048/logistika/struktura_sostoyanie_mirovogo_rynka_logisticheskikh_uslug
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Надійшла 24.09.2016; рецензент: к. е. н. Приступа Л. А.